

GUIÓ XERRADA SOBRE “DEUTE EXTERN: INTRODUCCIÓ”

TÍTOL	DEUTE EXTERN: INTRODUCCIÓ		
DURACIÓ APROX.	1 i ½ HORA	NIVELL	BÀSIC
RECURSOS NECESSARIS	SUPORT PER POWER POINT		
AUTOR	ODG		
RESUM TEMARI	<u>És una introducció sobre Deute Extern. Cadascun dels temes tractats pot aprofundir-se més, tal i com s’anirà detallant.</u>		
OBSERVACIONS	_____		
	_____		

MATERIAL PREVI A LA XERRADA:

A continuació es detalla un seguit de materials, que es recomana (nosaltres trobem imprescindible) haver llegit abans de realitzar la xerrada. És informació pel ponent.

- ◆ **El Deute en 5 minuts** per Dani Gómez-Olivé. ODG.
És un tutorial sobre deute, amb els conceptes més bàsics. En català. (2 pàgs.)
- ◆ **Deute Extern** per Marta Torres
Elaborat per l'Observatori del Deute Extern en la Globalització. Es tracta d'un text on es recullen els conceptes bàsics sobre Deute Extern. També s'incorporen els mecanismes protagonitzats per l'Estat espanyol. En català (8 pàgs.)

ESQUEMA XERRADA:

Índex

- 1) Què és el deute extern i què suposa pels països endeutats
 - o La immoralitat del deute
- 2) Història de l'endeutament
 - o Per què el deute continua creixent?
- 3) Actors implicats
 - o Situació creditora de l'Estat espanyol
- 4) La Societat Civil

Guió

1) Què és el deute extern?

→diner que els països del Sud deuen als rics, exactament a:

- als bancs,
- als països del Nord i,
- a les Institucions Financeres Multilaterals (FMI, BM i Bancs Regionals)

a conseqüència dels préstecs que els seus governs varen rebre en el passat i als quals no poden fer front en l'actualitat.

Deute Extern = 2,4 bilions de dòlars al 2002 (font BM)

Deute Extern dels països empobrits = 4% Deute Mundial (poca importància econòmica pel Nord i molta pel Sud) (Font: Atlas Monde Diplomatique)

DIAPo N° 3

Però el deute es paga?

Els governs del Sud, tot i la seva situació econòmica, paguen cada any, en concepte de deute extern, grans i creixents quantitats. Allò que paguen s'anomena Servei del Deute.

Servei del Deute = Amortitzacions + Interessos

N° 4

Què suposa aquest pagament pel Sud?

Servei del Deute = 350000 milions de dòlars l'any:

-quantitat que és més de 4 vegades la suma que, segons les NNUU, serviria per garantir l'accés a l'educació bàsica, a la cura de la salut, a una alimentació adequada, a l'aigua potable i a la infraestructura sanitària, a les dones l'accés a la cura ginecològica i obstetrícia, A TOTS ELS ÉSSERS HUMANS (80.000 milions de dòlars)

DIAPo N° 5

Els països empobrits reben una Ajuda per part dels països rics, que és 1/7 part del que reben els rics com a servei del deute!

6

1.1 La immoralitat del deute

El problema del deute extern----greu problema econòmic perquè absorbeix recursos necessaris pel seu desenvolupament i benestar,

però, a més a més, és Injust, Immoral i Il·lícit:

INJUST: L'origen del deute, en la seva gran part, prové de crèdits que serviren per realitzar obres faraòniques o compra d'armament o enriquiment personal de dictadors.

DIAPo N° 7

IMPAGABLE: mai no s'acabarà de pagar el deute, perquè actualment per poder retornar els antics crèdits, n'han de demanar de nous. A més, els alts tipus d'interès d'aquests crèdits agreugen el problema. Així, el deute extern és com una bola de neu que no para de créixer.

$$1-7=4$$

→ significa que tot i que el deute de 1980 s'ha pagat ja 7 vegades; avui encara es deu 4 vegades aquesta quantitat.

DIAPÒ N ° 8

IMMORAL: la població del Sud no veu cobertes les seves necessitats més bàsiques (educació, salut, habitatge, alimentació...) perquè els seus governs estan obligats a pagar el deute extern.

A més, si tenim una visió més àmplia que estrictament la financera, apareixen altres tipus de deute, en què el Nord és qui deu al Sud, com per exemple,

- ▲ Deute Ecològic: deute contret pels països industrialitzats amb la resta a causa de l'espoli històric i present dels recursos naturals, els impactes ambientals exportats i la lliure utilització de l'espai ambiental global per a dipositar-hi residus
- ▲ Deute Històric: l'enorme deute que els països del Nord deuen als països del Sud i que està relacionat amb totes les riqueses espoliades durant els segles de la llarga nit colonial
- ▲ Deute Social: tots els costos de tipus social que els països empobrits han hagut de suportar sense que els fossin retribuïts per part d'empreses o Estat del Nord. Entre aquests, les jornades laborals abusives, els salaris miserables, també l'enorme patiment en forma de morts, divisió de famílies, explotació, etc, que significà l'esclavitud.

DIAPÒ N ° 9

IL·LÍCIT: alguns préstecs foren ficticis, altres forçats, altres acords entre creditors i deutors pel seu propi benefici i en contra dels beneficis de la població.

Aquí també s'inclou el concepte de Deute Odiós: deute contret per un govern il·legítim (dictadures, governs militars) per a usos contraris al benefici de la població (repressió de la població, reforç dels propis governs il·legítims...)

DIAPÒ N ° 10

2) Com neix i perquè segueix creixent?

Acaba la 2ona Guerra Mundial: Europa destrossada i EUA enriquida.

Es creen les institucions de Bretton Woods (FMI, BM) per fer-se càrrec de la reconstrucció, bàsicament d'Europa i controlar el sistema monetari internacional. Impulsen la liberalització comercial a través del Pla Marshall. El dòlar passa a ser la moneda de canvi fix per les transaccions monetàries i comercials internacionals

De seguida EUA comença a necessitar finançament exterior (té una gran expansió) i comencen a circular els eurodòlars (Europa dona crèdits a EUA).

DIAPÒ N ° 11

Dècada dels 60

- ▲ La independència de les colònies. El seu creixement és lent però estable. El d'Àfrica és menor per la tardança en la seva independència i mala gestió de les fronteres.
- ▲ Europa està recuperada. Els EUA comencen a tenir una balança comercial negativa que fa trontollar el sistema financer internacional.

DIAPÒ N ° 12

<u>Dècada dels 70</u> • EUA dicta una devaluació de dòlar, moneda patró per a totes les operacions comercials, i provoca la fallida del sistema monetari internacional: TIPUS DE CANVI FIX A VARIABLE → Provoca la caiguda de les monedes locals • Els subministradors de petroli decideixen augmentar el preu del cru, per compensar la devaluació del dòlar (el preu del cru arriba a quadruplicar-se) i obtenen grans beneficis (els anomenats petrodòlars).	DIAPo N °13
→ Els beneficis obtinguts es dipositaren als bancs d'Europa i dels EUA. → Aquests bancs necessitaren fer circular aquest excés monetari. → Es dediquen a oferir crèdits als països del Sud amb pocs o nuls miraments. Europa no és un bon mercat llavors, doncs es troba en crisi, degut a la forta dependència del cru, que s'ha encarit considerablement. En aquesta dècada augmenta molt el número de préstecs.	DIAPo N °14
<u>Dècada dels 80</u> ■ Les polítiques de Reagan i Thatcher, per frenar la inflació, provoquen un augment del tipus d'interès. ○ Els préstecs que el Sud deu són a interès flotant, i per tant se'ls augmenten els tipus d'interès, encarint els préstecs. ■ L'augment dels interessos origina la necessitat de demanar nous crèdits per fer front als antics. En aquesta dècada el deute es fa insostenible. Els interessos són altíssims i les seves monedes baixíssimes. A més a més, el preu de les matèries primeres cau i entren menys divises, agreujant el problema del pagament del deute. ESCLAT DE LA CRISI (Mèxic 1982): Declara que no pot pagar.	DIAPo N °15
Com a resposta a l'esclat de la crisi, el BM i el FMI són rescatats per encarregar-se de la gestió de les crisis del deute (1982). Des de llavors, aquestes institucions veuen el deute com un problema de líquid monetari, amb receptes que no consideren a la població i que només afavoreixen un comerç més desequilibrat, per poder cobrar el pagament del deute. A partir d'aquí sorgeixen diverses iniciatives: Pla Brady, Pla Baker... iniciatives fracassades. El més habitual és fer reestructuracions dels préstecs (terminis, interessos...). Tot el deute que es contrau amb aquestes institucions s'anomena DEUTE MULTILATERAL. Actualment, es fan Plans d'Ajust Estructural (PAE), receptes neoliberals dictades sota criteris del Consens de Washington. I s'ha aplicat la iniciativa HIPC, que tot i que encara no s'ha acabat, ja s'ha fet palès el seu fracàs.	DIAPo N °16
El Deute Extern és un mecanisme d'opressió que impedeix el desenvolupament dels països del Sud (fins i tot s'ha parlat de nou mecanisme d'esclavatge). Cap de les polítiques utilitzades fins avui han aconseguit encaminar la solució del problema. Vegem els perdedors i guanyadors de la problemàtica: Impactes socials ▲ No hi ha suficients escoles, ni hospitals, ni habitatges... ▲ No hi ha seguretat alimentària ni accés a l'aigua potable ▲ Polarització de la societat: entre els que poden tenir accés als serveis privats ('globalitzats'), i els que no ('exclosos' del sistema) ▲ 'Maquillat' del mercat laboral	DIAPo N °17...

Impactes econòmics

- ▲ Finançament exterior a canvi de l'aplicació de PAEs i de pagar puntualment el servei del DE
- ▲ Descapitalització del país:
 - les TN estrangeres entren però expatrien els beneficis
 - Les matèries primeres no són rentables al mercat mundial
 - Fuga de matèria gris al Nord.

...DIAPO N °17

2.1 El deute no ha parat mai de créixer. PER QUÈ?

- ❑ Els països del Sud van a negociar **nous crèdits, per pagar els anteriors**.
- ❑ Les **inversions** que es van fer amb els préstecs no van crear cap teixit productiu.
- ❑ **Fuga de Capitals** ([LINK: Diapositiva n°19](#)): el mateix diner que surt d'un banc com a préstec cap a un país empobrit, torna al banc com a dipòsit de capital fugat. Aquesta operació que dóna beneficis a qui ha demanat al préstec (rep més interessos al dipòsit que els que paga com a préstec) no produeix res, ni beneficia a la població.
- ❑ La **privatització** d'empreses nacionals reconduïx els seus beneficis cap a mans estrangeres.
- ❑ El deute privat d'empreses del Sud passa a ser deute públic, quan aquestes desapareixen o es declaren en fallida.
- ❑ Quan hi ha **recessions econòmiques**, el Nord importa menys, amb la qual cosa, el Sud no rep tantes divises i no pot afrontar el pagament del deute.

DIAPO N °18

I PERQUÈ NO BUSQUEN ALTRES CAMINS PER FINANÇAR-SE?

Les alternatives que hi ha i els impediments que es troben són:

- Capacitat d'estalvi. Però...és nul·la en la majoria de països i la financiació fiscal és dèbil i basada més en impostos indirectes que en directes, el qual no afavoreix la redistribució.
- Comerç internacional. Però...està desequilibrat: caiguda de preus de les matèries primeres i alça de preus dels productes manufacturats.
- Crèdits interns i Emissions de bons. Però...no hi ha estabilitat política, ni fiabilitat pels inversors, ni abundància d'inversors.
- Remeses d'immigrants. És de gran importància per molts països.
- Ajuda Oficial al Desenvolupament. Però...no és segura ni continuada, cada vegada imposa més condicions, i és totalment insuficient.
- Endeutament Extern.

DIAPO N °20

3) Actors implicats

Qui dóna crèdits (creditors)?

1. GOVERNS DELS PAÏSOS DEL NORD
2. BANCA PRIVADA INTERNACIONAL
3. INSTITUCIONS FINANCERES INTERNACIONALS (FMI, BM)

DIAPO N °21...

Qui rep els crèdits (deutors)?

1. GOVERNS DELS PAÏSOS DEL SUD
2. EMPRESES PRIVADES DEL SUD

Degut a aquestes relacions comercials i asimètriques comentades...el què deuen:

als Governes del Nord —————> Deute Bilateral
 a la Banca Privada Internacional —————> Deute Privat
 a les Institucions Financeres Internacionals —————> Deute Multilateral

Si qui deu és
 el govern del Sud.....Deute Públic
 les empreses del Sud.....Deute Privat

Qui és el Gestor de les Crisis del Deute? Les IFIs (des de 1982)

A on es negocia el deute?

- Si és Deute Bilateral: al Club de París
- Si és Deute Privat: al Club de Londres

Altres actors:

- Transnacionals: al Club de París es vetlla pels seus interessos.
- Inversió estrangera: els països del Sud fan acords condicionats a la inversió estrangera.

Aquests tipus de deute, com es distribueixen?

Bilateral: 32,11%
 Multilateral: 25,44%
 Privat: 42,45%

3.1 Situació creditora de l'Estat espanyol

El total de deute extern que genera l'Estat espanyol ha augmentat des de que el país forma part dels creditors. Per a l'any 2002, s'arriba a un total de 11.538 milions d'€.

Els països més endeutats corresponen a aquells països amb els que l'Estat té més relacions comercials o històriques. Així els 10 més endeutats són:

PAÏSOS	TOTAL
1 Algèria	1.141,15
2 Rússia	961,85
3 Xina	819,72
4 Cuba	784,13
5 Angola	724,54
6 Egipte	582,43
7 Mèxic	558,05
8 Perú	514,23
9 Indonèsia	488,66
10 Argentina	395,92

Xifres en milions d'€
 Font: Observatori del Deute
 en la Globalització

CRÍTiques A LES POLÍTIQUES DE L'ESTAT ESPANYOL:

- ❑ L'Estat espanyol continua atorgant crèdits enlloc de fer donacions. S'inclouen en les seves estratègies cancel·lacions de deute i conversions de deute. Les cancel·lacions però són mínimes en comparació amb el servei del deute i les conversions per inversió (públiques o privades) s'utilitzen com a objectiu principal per internacionalitzar l'economia espanyola en lloc d'alleugerir el pes del deute.
- ❑ En cap operació s'allibera del total del deute al país deutor.
- ❑ S'opina que la inversió privada estrangera es qui millor podrà desenvolupar l'economia local, tot i que s'ha vist els fatals resultats que aporten en quan a maquil·lització del mercat laboral, degradació del medi ambient, descapitalització del país...mentre no aporten tecnologies puntes ni reinverteixen els beneficis obtinguts, sinó que són expatriats cap al Nord.
- ❑ Malauradament no juga un paper capdavanter en les iniciatives de cancel·lació.

DIAPÒ N °24

4) La Societat Civil

Des de la societat civil, ONGs (CADTM, OXFAM...), associacions i moviments socials (JUBILEU, RCADE...) molt diversos han reaccionat des de fa temps davant d'aquesta situació. La xarxa més important que treballa per l'abolició del deute extern és la RCADE.

N °25

L'any 1999: la coalició Jubileu 2000 (que agrupava associacions d'arreu del món), va presentar prop de 24 milions de signatures que reclamaven, en motiu de la cimera del G7 a Colònia, l'abolició del deute extern dels països empobrits

A l'Estat espanyol: es van iniciar dues campanyes:

1. Deute Extern, Deute etern? (Justícia i Pau, Càrites, Mans Unides, CONFER)
2. Consulta Social per l'Abolició del Deute Extern (promoguda per la XCADE)

DIAPÒ N °26

Els observatoris mundials de deute extern dedicats a l'activisme d'investigació, i altres enllaços d'interès.

27

L'OBSERVATORI PEL DEUTE I LA GLOBALITZACIÓ a la Càtedra UNESCO de Tecnologia, Desenvolupament Sostenible, Desequilibris i Canvi Global de la UPC.

28

MATERIAL COMPLEMENTARI:

- **El problema de la Deuda externa**, per RCADE
Text sobre el problema del deute ric d'exemples i contrastos. És a nivell introductori. En castellà. (4 pàg.)
- **Las transferencias de la periferia hacia el centro, del trabajo hacia el capital**, per Eric Toussaint
Article on s'analitza què suposen les transferències que any rera any fan els països de la perifèria als del centre, fonamentalment pel pagament del Servei del Deute. En castellà. (11 pàg.)
- **Com acabem amb el Deute Extern?** per Jesús Carrion
Article elaborat per l'ODG sobre les diferents alternatives per solucionar el problema de l'endeutament dels països empobrits proposades des de la societat civil. En català (3 pàg.)
- **No es No. Alternativas de justicia frente a la deuda externa**, per Jubileo Sur
Document de Jubileu Sud on s'analitza la problemàtica del Deute Extern i les possibles alternatives des del punt de vista de les organitzacions socials del Sud. En castellà (11 pàg)
- **El Juego de la Deuda**
És un joc redactat per Intermón-Oxfam per poder comprendre la magnitud del problema del deute i el seu constant creixement. Està pensat per gent jove com a sessió prèvia a una xerrada més detallada sobre deute. En castellà (6 pàg.).
- **Vídeo: La Espiral de la Deuda Externa** (suport Macromedia Flash)
És un vídeo didàctic que introdueix el concepte de deute extern i es deté en explicar els orígens i les conseqüències. Elaborat pel Colectivo Craled (Críticas, Alternativas y Educación). En castellà (3 minuts aprox.).

Els documents esmentats es troben a la carpeta de "Documents d'Ampliació" dins d'aquesta mateixa unitat de "Deute Extern", d'on poden ser baixats.